

מרכז יצחק רבין
The Yitzhak Rabin Center

משרד החינוך

יום הזיכרון העשרים ליצחק רבין

לפני עשרים שנים, נפל דבר במדינת ישראל: ראש הממשלה יצחק רבין נרצח בשל דעותיו. בימים שלאחר הרצח, שרר הלם כבד בארץ. החברה הישראלית חוותה טלטלה קשה. לרגע אף היה נדמה שהרצח חיבר בין הקצוות; אנשי ימין ואנשי שמאל, ערבים ודרוזים, דתיים וחילוניים, צעירים ומבוגרים... רבים טענו שמאז הרצח ישראל אינה אותה מדינה. היו שחשבו שהרצח הבהיר לחברה הישראלית את הסכנות שבהסתה ובאלימות.

האירועים שחוותה החברה הישראלית לאחרונה מלמדים אותנו שכנראה הזעזוע מהרצח לא שינה מספיק. בעת הזו גוברים קולות צורמים של אנשי קיצון בחברה הישראלית, קולות קשים, אלימים, מדאיגים ומחשיכים, הפוגעים בזכויות אדם ואשר מסכנים את המרקם העדין המשותף של חיינו ואת הדמוקרטיה הישראלית ומחבלים בשאיפתה של מדינת ישראל להיות מדינה שוויונית, מפותחת ורב-תרבותית.

דווקא מציאות זו מדגישה את חשיבות ציון יום הזיכרון ליצחק רבין כיום שבו מציינים את הלגיטימיות שבמחלוקת, החיוב שבה והדרך ליישבה בסובלנות ובדרכי שלום דמוקרטיות. לכולנו יש מחויבות ואחריות לשאיפה לקיים חיים משותפים של הדומה והשונה. לשם כך, עלינו להגדיר שוב את גבולות השיח, לעודד שיח והידברות, חופש הבעת דעה וביקורתיות, ועם זאת להדגיש את הכרחיות ההקשבה ואת מגבלת הפגיעה באחר, כדבריו האחרונים של יצחק רבין ז"ל:

תמיד האמנתי כי מרבית העם רוצה בשלום, מוכן ליטול סיכון לשלום... אלימות היא כרסום יסוד הדמוקרטיה הישראלית. יש לגנות אותה, להוקיע אותה, לבודד אותה. זו לא דרכה של מדינת ישראל. בדמוקרטיה יכולות להיות מחלוקות, אך ההכרעה תהיה בבחירות דמוקרטיות.

(מתוך נאומו האחרון של יצחק רבין ז"ל בעצרת שבסיומה נרצח)

צוות כתיבה

דנה פרידמן, מפמ"ר מדעי החברה ומנהלת המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

סמדר זורות, רפרנטית המטה לחינוך אזרחי מחוז מרכז

דקלה חיימוביץ, מדריכת המטה לחינוך אזרחי מחוז מרכז

יחידה 1 - פעילות בהתייחסות לכרזה לכיתות א'-ג'

מטרות היחידה

התלמידים ישמעו על קורות חייו של רבין ועל פועלו.
 התלמידים יכירו את הרקע ההיסטורי לרצח יצחק רבין.
 התלמידים יתבוננו בכרזה שבאמצעותה יעסקו בערכים הקשורים ליום הזיכרון ליצחק רבין.
 התלמידים יקיימו דיון ערכי על בסיס הכרזה.
 התלמידים ישוחחו על דרכים דמוקרטיות לפתרון מחלוקות וסכסוכים.
 התלמידים יכירו בחשיבות הסובלנות לקיומה של שונות בחברה.

משך זמן היחידה:

מומלץ לקיים את הפעילויות ב-4-5 יחידות הוראה. אפשר לקיים את הפעילויות במלואן או בחלקן.

למורה

באתר "על הגובה" יש מידע על יצחק רבין ז"ל ועל הימים שלאחר הרצח. מומלץ להפנות את התלמידים לאתר זה לפני הפעילות: <http://kids.gov.il/national/rabin>

לפני עשרים שנים, היה יצחק רבין ראש ממשלת ישראל. הוא האמין כי אפשר להגיע לשלום בינינו ובין שכנינו הערבים. הוא חלם כי יבוא יום שלא תהיינה מלחמות. הוא האמין שחשוב לקיים שיח ומשא ומתן וגם להיות מוכנים לוותרים. יצחק רבין פעל לקידום תהליך השלום. חלק מהציבור לא הסכים עם הדרך שלו להביא שלום. לפני עשרים שנה, נרצח רבין על-ידי אדם שלא הסכים עם הדרך של יצחק רבין. העם היה נרעש - "איך ייתכן שאדם יקום ויפגע בזולתו משום שאינו מסכים עם דעותיו?" בחברת מבוגרים, וגם בחברת ילדים, יש דעות שונות ומגוונות, יש אי-הסכמות וויכוחים. מותר שלכל אחד תהיה דעה משלו, אסור לכפות דעה על האחר בכוח.

הכרזה שלפניכם מציגה דרך להתמודד עם חוסר הסכמה. כרזה זו עוצבה לציון יום הזיכרון העשרים ליצחק רבין ז"ל.

כרזה, או פוסטר, היא דימוי חזותי המיועד להצגתו לראווה, המודפס על נייר גדול והנתלה על קיר או על משטח בדומה לזה. זהו כלי שכיח עבור פרסומאים, תעמולנים, מפגינים וקבוצות אחרות המנסות להעביר מסר כלשהו, אך גם אמצעי לביטוי אמנותי.

המורה יבקש מהתלמידים לציין אסוציאציות, תחושות ורגשות שהכרזה מעלה בהם.

1. מה רואים בכרזה? אילו אלמנטים מופיעים בה? (לרשום את כל שהתלמידים אומרים על הלוח).
2. איזה סיפור מספרת הכרזה באמצעות אלמנטים אלו?
3. אילו מחשבות או רגשות הכרזה מעוררת בכם?
4. מה הקשר בין כותרת הכרזה למתואר בה?

כרזה זו נועדה לציין את יום הזיכרון השנתי ליצחק רבין.

1. מה הקשר בין המתואר בכרזה למה שלמדתם על מורשת רבין?
2. מה הכרזה מרמזת לנו על הדרך שבה עלינו לזכור את יצחק רבין?

משלכם

1. הציעו כותרת חלופית לכרזה.
2. הציעו ציור אחר לכותרת: "לבחור בגשר, ליצור את הקשר".

אוזו ומוזו מכפר קקרוזו / אפרים סידון

למורה, נקודות למחשבה

הסיפור "אוזו ומוזו מכפר קקרוזו" הוא סיפור הנושא מסר חברתי חשוב, מסר אקטואלי שמתאים גם לזמננו. האחים הם בבואה של החברה הישראלית וגם של החברה האנושית כולה, שכן בכל חברה יש חילוקי דעות. גם אנשים קרובים מאוד אשר אוהבים מאוד זה את זה עלולים להגיע למצבים אבסורדים של שנאה תהומית הנמשכת לאורך דורות. זאת בגלל חוסר סבלנות, חוסר הקשבה וחוסר נכונות לקבל את מי שחושב אחרת. תגובות אלו לאחר מולידות עד מהרה מסקנות שגורמות לפירוד ולנתק. סיפור זה כתוב בהומור שנון ובחריזה המקלה את קליטת המסרים בקרב ילדים בגיל הרך, אם כי המסרים פונים גם לקהל המבוגרים. קשה להתעלם מהציניות העולה מהטקסט ומהביקורת, המותאמת לכל גיל, ביחס לבעייתיות שנוצרת בין האחים. מהנה ביותר.

מומלץ להביא את הספר לכיתה.

תקציר הסיפור

בכפר קקרוזו, רחוק רחוק מעבר להר, ליד הנהר, במקום פסטורלי, ירוק ופורח, גרו מזמן מזמן שני אחים. שם האח הבכור אוזו, ובהתאמה לשמו - נקבע ששם האח הצעיר יהיה מוזו. שלא כמו אחים מקראיים ידועים, כמו קין והבל, יעקב ועשו המתוארים כשונים במובהק זה מזה, אוזו ומוזו דומים וקרובים האחד לאחר. בסיפור הזה שני האחים אוהבים זה את זה ויש בניהם סימביוזה מוחלטת. אוזו ומוזו מעולם לא ידעו ריב ורוגז. אם האחד חלם חלום מפחיד, האחר התעורר מזיע כולו. אם האחד קיבל זריקה במקום שבו נהוג לשבת, אז לאח השני קצת קשה לשבת. האחים חיו כשתי יונים עד שפרץ ביניהם ויכוח סוער שמתואר כקשה, רציני ומתלהם. על מה התווכחו האחים? על הדרך הרצויה לשלב רגליים: איזו רגל צריכה להיות מתחת ואיזו מעל? חמתם התעוררה לנוכח ההתעקשות של כל אחד מהם לאחוז בעמדתו ומתפתחת לכדי קללות, צעקות והשמצות הדדיות. עד מהרה הונפו אגרופים וכיסאות, וכבר אחד צלע ולשני חסרו שתי שיניים. למרות ההסלמה והאלימות הרבה, ואולי בגללן, האחים לא ויתרו על עמדתם, ולבסוף הפנו את גבם זה לזה בברוגז לעולמים. ואכן, הברוגז מחזיק מעמד הרבה שנים ומתמשך לאורך דורות של בנים ונכדים עד שצאצאים משני הצדדים מתאהבים ומגשרים על האיבה.

שאלות לדיון כיתתי

1. כיצד מתוארת מערכת היחסים בין שני האחים בתחילת הסיפור?
2. מדוע פרץ הריב בין שני האחים?
3. האם לדעתכם יש צד צודק? הסבירו.
4. מי לדעתכם היה צריך לוותר למי, האח הצעיר לאח הבוגר או האח הבוגר לאח הצעיר?
5. הציעו דרך לפתור את הבעיה.
6. קרה לכם פעם מקרה דומה? מה עשיתם באותו מקרה?
7. הביעו דעתכם: האם ויכוח הוא דבר חיובי או שלילי? הסבירו. (המסר צריך להיות שוויכוח זה דבר מצוין - כשהוא מתנהל נכון).
8. האם אפשר להתווכח בלי לריב ולהכות? כיצד?

לסיכום

הכרנו היום סיפור על מחלוקת בין שני אחים. מהו לדעתכם הקשר בין הסיפור "אוזו ומוזו מכפר קקרוזו" ליום הזיכרון ליצחק רבין? מהו המשותף בין הסיפור והכרזה ליום הזיכרון ליצחק רבין?

אגדת גשר / שלמה אבס

תקציר הסיפור

כאשר מתן ונח, שני חברים מילדות, רבו, היה צורך בנגר מיוחד כדי לעזור להם למצוא את הדרך להשלים ולחזור להיות חברים. "אגדת גשר" הוא סיפור נפלא, חם ונוגע ללב, שסופו מפתיע. זהו סיפור מרתק, ששזורה בו חכמה עתיקת יומין שגורסת שכדי לחיות טוב יותר - כדאי לבנות גשרים במקום חומות. זהו סיפור על חברות, על מריבה ועל פיוס.

פעילות במהלך ההקשבה לסיפור

המנחה יספר את הסיפור בליווי תמונות עד לחלק של המריבה בין מתן לנח. המנחה ישוחח עם התלמידים לפי שאלות אלו:

1. קרה לכם פעם שרבתם ולא רציתם לדבר עם מי שרבתם אתו?
2. מה לדעתכם יקרה עכשיו בסיפור?

המורה ימשיך בהקראת הסיפור. לאחר מכן יתקיים דיון במשמעות הסיפור:

1. מתן ונח היו חברים טובים עד שרבו. ברגע שרבו, הם לא רצו לדבר זה עם זה ואף רצו להקים גדר ביניהם. איך נפתרה הבעיה של נוח ומתן? מה ההבדל בין גשר לגדר? מה ההבדל במילה? מה ההבדל בתפקיד? גדר מפרידה וגשר מחבר. אליהו רצה לחבר שוב בין מתן לנח כדי שיהיו שוב חברים.
2. למה הכוונה בסוף הסיפור כשאלוהו הולך לבנות גשרים נוספים?

לסיכום

הכרנו היום את הסיפור "אגדת גשר".
 מהו לדעתכם הקשר בין הסיפור "אגדת גשר" לכרזה ליום הזיכרון ליצחק רבין?
 מהו המשותף בין הסיפור והכרזה ליום הזיכרון ליצחק רבין?
 מה בסיפור אינו תואם את הכרזה ואת יום הזיכרון?

יחידה 2 – מערך שיעור לכיתות ד'-ו'

מטרות היחידה

התלמידים ישמעו על קורות חייו של רבין ועל פועלו.
 התלמידים יכירו את הרקע ההיסטורי לרצח יצחק רבין.
 התלמידים יתבוננו בכרזה שבאמצעותה יעסקו בערכים הקשורים ליום הזיכרון ליצחק רבין.
 התלמידים יקיימו דיון ערכי בעקבות הכרזה.
 התלמידים ישוחחו על דרכים דמוקרטיות לפתרון מחלוקות וסכסוכים.
 התלמידים יכירו את חשיבות הסובלנות לקיומה של שונות בחברה.

משך זמן היחידה: מומלץ לעסוק ביחידה זו ב-3-4 יחידות הוראה. אפשר לקיים את הפעילויות במלואן או בחלקן.

למורה: באתר "על הגובה" יש מידע על יצחק רבין ז"ל ועל הימים שלאחר הרצח. מומלץ להפנות את התלמידים לאתר לפני הפעילות. כתובת האתר:

<http://kids.gov.il/national/rabin>

לפניכם כרזה אשר עוצבה ליום הזיכרון העשרים ליצחק רבין ז"ל.

התבוננו בכרזה זו

מהי כרזה

כרְזָה, או פּוֹסְטֵר, היא דימוי חזותי המיועד להצגתו לראווה, המודפס על נייר גדול התלוי על קיר או על משטח בדומה לזה. זהו כלי שכיח עבור פרסומאים, תעמולנים, מפגינים וקבוצות אחרות המנסות להעביר מסר כלשהו, וגם אמצעי לביטוי אמנותי.

מה רואים בכרזה? אילו אלמנטים מופיעים בה? (לרשום את כל שהתלמידים אומרים על הלוח).

1. איזה סיפור הכרזה מספרת באמצעות אלמנטים אלו?

2. אילו מחשבות או רגשות הכרזה מעוררת בכם?

3. מה הקשר בין כותרת הכרזה למתואר בה?

כרזה זו נועדה לציון את יום הזיכרון השנתי ליצחק רבין.

- מה הקשר בין המתואר בכרזה לבין מה שלמדתם על מורשת רבין?
- מה הכרזה מרמזת לנו על הדרך שבה עלינו לזכור את יצחק רבין?

משלכם

עבדו לבד או בקבוצה:
הציעו כרזה משלכם ליום הזיכרון העשרים ליצחק רבין: חשבו על מסר שהייתם רוצים להעביר, חשבו על אלמנטים, סמלים, צבעים להעברת מסר זה.

ציירו את הכרזה שלכם. הציגו את הכרזה ואת המסר שלה בפני חבריכם לכיתה.

למורה:

אפשר להכין תערוכת כרזות של התלמידים. אפשר להוסיף ציטטות מתאימות העוסקות בסובלנות.

זכותי לחשוב אחרת**מטרה:**

לעמוד על חשיבותה של חשיבה אחרת מחשיבת הכלל כמובילה שינוי.

עזרים:

כרטיסיות עבודה בקבוצה וסיפורי דמויות.

בפעילות זו, התלמידים יתודעו לסיפוריהם של אישים מן ההיסטוריה שנאבקו על אמונתם ועל האמת הפנימית שלהם, פעלו בניגוד לעמדת הרוב והגיעו להישגים חשובים - איש איש בתחומו. הצענו דוגמות אחדות לאישים שקידמו את הפרט ואת החברה בתחומים שונים: מדע, שפה (תחייה תרבותית ולאומית), שוויון בחברה בין נשים לגברים, יצירת מפנה פוליטי וכינון יחסים חדשים במזרח התיכון.

בהזדמנות זו, חשוב לצייץ בפני התלמידים את התנגדות החברה לדעותיהם של אישים אלו ולהדגיש את אומץ לבם בהליכתם לפי החזון האישי שלהם, למרות התנגדות הסביבה.

מהלך הפעילות במליאה

המורה ירשום על הלוח את המשפט: "זכותי לחשוב אחרת כי..." ויבקש מן התלמידים להגיב: האם אתם מסכימים עם משפט זה? אם כן, באילו מקרים? אם לא, מדוע? התלמידים ישלימו את המשפט, והמנחה יוסיף על הלוח את הנימוקים שיצינו. אפשר להוסיף שאלות כגון אלה:

1. **כיצד אנו מרגישים כלפי דעה אחרת משלנו?**
2. **באילו מקרים איננו מתקשים לקבל דעה שונה משלנו?**
3. **באילו מקרים אנו מתקשים לקבל דעה אחרת? אפשר לשתף בסיפורים אישיים.**
4. **מדוע חשוב להקשיב לדעות שונות?**

המורה יבקש מן התלמידים לספר על אנשים שחשבו אחרת מהכלל ושהעזו לשנות (בנימין-זאב הרצל, מרטיין-לותר קינג, אייבי נתן, קולומבוס ועוד) ויכתוב על הלוח את השמות שהועלו.

בקבוצות

כל קבוצה תעסוק בסיפורה של אחת הדמויות ותקיים דיון לפי כרטיס הפעילות. לפניכם כרטיסיות מספר (בהמשך) שבהן סיפוריהם של אנשים שחשבו אחרת מחשיבת הכלל. ענו על השאלות ביחס לכל דמות:

1. מי הדמות בקטע שלפניכם?
2. מה היו אמונותיה ודעותיה?
3. מה מאפיין את הדמות?
4. כיצד התייחסה אליה החברה?
5. מדוע התייחסה אליה החברה כך?
6. האם הדמות הצליחה במאבקה (והשיגה את המטרה שלשמה נאבקה)?
7. כיצד אנו מתייחסים למעשה הדמות היום?
8. האם למאבקה השפעה על חיינו?

כרטיסיות דמויות לדוגמה

גלילאו גליליי (איטליה, 1564–1642)

מתמטיקאי, אסטרונום ופיזיקאי. בשנת 1061, בנה גלילאו את הטלסקופ הראשון, שסייע מדעית בהוכחת ההנחה של קופרניקוס, שהשמש עומדת בלי לנוע במרכז היקום ואילו כוכבי הלכת נעים סביבה. בעקבות ההוכחה של גלילאו, פרץ עימות בינו לבין ראשי הכנסייה הם סברו שכדור הארץ עומד והשמש סובבת סביבו ודרשו ממנו - לחזור בו מתורתו. העימות עם הכנסייה הציב את גלילאו כסמל המחשבה החופשית, וכשהוצא להורג טבע את הביטוי: "ואף על פי כן, נוע תנוע".

(על פי: אלי בר נביא ואביעד קליינברג, 1997, בימי הסהר והצלב, ספרי תל אביב)

אליעזר בן יהודה - מחייה השפה העברית

נולד בליטא בשנת 1858 בשם אליעזר פרלמן. בשנת 1881, עלה עם אשתו לארץ ישראל, ובנו הבכור, איתמר, היה למעשה הילד הראשון בעולם המודרני ששפת אמו הייתה עברית. בן יהודה נלחם בעקשנות להחיות את העברית, משום שהאמין שהשפה - היא תנאי הכרחי וחיוני לתחייה לאומית ותרבותית של עם. הוא פרסם מאמרים וספרים בשפה העברית, חיבר מילון והמציא מילים רבות (בהן כרובית, גלידה, עיתון). רבים התנגדו לדרכו: החרדים שראו בעברית שפת קודש בלבד, אנשי המושבות הראשונות - שלימדו את ילדיהם ביידיש ועוד. אך בן יהודה דרש שהעברית תהיה שפת הלימוד בבתי - הספר. בשנת 1887, הוקם בראשון לציון בית הספר הראשון שבו נלמדו כל המקצועות - בעברית.

אמלין פנקרהסט (בריטניה 1858–1928)

פנקרהסט ובנותיה הובילו את המאבק למען זכות הבחירה לנשים בבריטניה, ובשנת 1903 הקימו את "האיגוד החברתי הפוליטי של הנשים". חברות האיגוד נשות המעמד - הבינוני והגבוה נהגו כפי שהיה צפוי באותם ימים מנשים באנגליה: כדי למשוך את - תשומת הלב של החברה, הן כבלו עצמן לפנסיה רחוב, ניפצו חלונות של בתי כול בו והעלו - באש קרונות רכבת. כאשר נכלאו בגלל מעשיהן, פתחו בשביתת רעב. בשנת 1918 קיבלו הנשים בבריטניה זכות בחירה, ושנה לאחר מכן קיבלו זכות זאת גם הנשים בארצות הברית. רוב ארצות אירופה העניקו זכות בחירה לנשים מיד לאחר מכן.

יצחק רבין

עם כניסתו לתפקיד ראש הממשלה, בשנת 1992, ראה יצחק רבין כמטרה החשובה ביותר את השגתו של הסכם שלום עם הפלסטינים. החלטה זו העידה על תפנית בתפיסתו ובמחשבתו של רבין, שהיה איש צבא שנים רבות, וקידמה את תהליך השלום באזור. בספטמבר 1993, נחתם הסכם עקרונות ראשון בין ישראל לפלסטינים, ובעקבותיו נחתם הסכם שלום עם ממלכת ירדן.

מדיניות השלום של רבין זכתה לתמיכה בקרב העם, אך גם עוררה ויכוחים והתנגדות. ברחבי המדינה התנהלו הפגנות נגדו, כרזות שגאה התפרסמו ואיומים על חייו נשמעו, אך הוא המשיך לפעול להשגת שלום. בארבעה בנובמבר 1995, בסיומה של עצרת המונים שקראה "כן לשלום לא לאלימות", נרצח יצחק רבין. הרוצח, יגאל עמיר, לא הסכים עם - דרכו המדינית והפוליטית של יצחק רבין והחליט לרצחו.

הקבוצות יציגו את הדמות ואת מסקנותיהם ממאבקה.

סיכום פעילות

המורה יציג בפני התלמידים את הציטוטים שלהלן ויסביר אותם:

- **"דרכו אינה דרכי ודרכי אינה דרכו, אבל שנינו הולכים בעקבות הייעוד שלנו, ועל כן אני מכבד אותו."** (פאולו קאולו, מתוך "האלכימאי")
- **"רק דגים מתים שוחים עם הזרם."**
- **"אינני מסכים למילה מדברייך, אך אהיה מוכן להיהרג על זכותך לומר אותם."** (וולטר)

זמן אישי למחשבה ולאחריו אפשר לקיים דיון:

סכמו את הפעילות בעזרת אחד המשפטים.

1. **במה תרומתם של האנשים שעליהם למדנו לעולם שבו אנו חיים?**
2. **גם בכיתה שלנו יש מגוון של ילדים, השונים זה מזה בדעותיהם, בכישרונם, בטעמים ועוד. מדוע השונות חשובה?**
3. **מה אנחנו יכולים לעשות כדי לאפשר קיומה של שונות זו?**